

# ปรมัตถธรรม ๑

สุภีร์ ทุมทอง

๑ พุทธจริยา ๒๕๖๐

รายวิชา ๒๐๒ ๑๐๙ ปรัชญธรรม (วิชาเลือก)

หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิปัสสนาภาวนา รุ่นที่ ๑๓

อ.สุภีร์ ทุมทอง ป.ธ.๔, วศ.บ., พธ.ม.

[www.ajsupee.com](http://www.ajsupee.com)

## ๑. แนวสังเขปรายวิชา

ศึกษาเนื้อหาเกี่ยวกับปรมัตถธรรม ๔ ได้แก่ จิต เจตสิก  
รูป นิพพาน ให้เข้าใจถึงลักษณะ กิจหน้าที่  
อาการปรากฏ และเหตุก่อให้เกิด  
เข้าใจถึงวิธีการนับจำนวน วิธีแยกประเภทในรูปแบบต่างๆ  
และสามารถเชื่อมโยงไปสู่วิปัสสนาภูมิทั้ง ๖ ได้แก่  
ขั้น ๕ आयตนะ ๑๒ ธาตุ ๑๘ อินทรีย์ ๒๒ อริยสัจ ๔  
และปฏิจจสมุปบาทได้

## ๒. วัตถุประสงค์

- ๒.๑ เพื่อให้สามารถแยกแยะปรมาัตถธรรมกับบัญญัติธรรมได้
- ๒.๒ เพื่อให้ทราบวิธีการนับจำนวนและการแยกประเภทของ  
ปรมาัตถธรรม ๔
- ๒.๓ เพื่อให้บอกองค์ธรรมของวิปัสสนาภูมิ ๖ ได้ถูกต้อง
- ๒.๔ เพื่อนำไปใช้ในการเจริญวิปัสสนาและแนะนำบอกสอน  
ผู้อื่นได้อย่างถูกต้อง

### ๓. การวัดและประเมินผล

|     |                                      |           |
|-----|--------------------------------------|-----------|
| ๓.๑ | การเข้าชั้นเรียน ความสนใจ            | ๑๐ คะแนน  |
| ๓.๒ | งานสรุปสาระการเรียนรู้ประจำสัปดาห์   | ๒๐ คะแนน  |
| ๓.๓ | ทดสอบในห้องเรียน                     | ๒๐ คะแนน  |
| ๓.๔ | งานค้นคว้าวิจัยปรมัตถธรรมกับวิปัสสนา | ๕๐ คะแนน  |
| รวม |                                      | ๑๐๐ คะแนน |

# ปรมัตถธรรม

- คาทาปรมัตถธรรม

ตตถ วุตตาทิธมมตถา จตุธา ปรมตถโต  
จิตตัม เจตสิกัม รูปํ นิพพานมิตี สัพพธา.

# ปรหมัตถธรรม

- สัจจะ ๒

๑. ปรหมัตถสัจจะ – ปรหมัตถธรรม

๒. สมมุติสัจจะ – ปญญัตติธรรม

- ปรหมัตถธรรม = ปรหม + อตถ + ธรรม

- อภิธรรม ๗ คัมภีร์ = สัม, วิ, ฐา, ปุ, ก, ย, ป



# ปรมาตถธรรม

- ทุเว สจฺจานิ อกฺขาสี สมพุทฺโธ วทตํ วโร  
สมมุติ ปรมาตถญจ ตติยํ นุปลพฺภติ.  
(อ.มโนรชปุรณ)



# ปรมัตถธรรม

- ลักษณะ ๒

๑. วิเสสลักษณะ – ปัจจัตตลักษณะ

ลักษณะ รสะ ปัจจุปัจฐาน ปทัฐาน

๒. สามัญญลักษณะ – ไตรลักษณ

อนิจจลักษณะ ทุกขลักษณะ อนัตตลักษณะ

# ปรมัตถธรรม

- ปรมัตถธรรม ๔
  ๑. จิต ๘๙ หรือ ๑๒๑
  ๒. เจตสิก ๕๒
  ๓. รูป ๒๘
  ๔. นิพพาน

# จิตปรมาตม

- **จิต** – อารมมณวิชานนลกขณ  
อารมมณ จินฺเตตฺตี = จิตฺตํ  
จินฺตณมตฺตํ = จิตฺตํ  
จินฺเตนฺติ สมฺปยุตฺตธมฺมา เอเตนาติ = จิตฺตํ  
จิตฺตี กโรตฺตี = จิตฺตํ

# จิตปรมาตม์

- ลักษณะที่จตุกกะของจิต  
อารมณ์วิชานนลกขณ  
ปุพฺพงฺคมรส  
สนฺธานปจฺจุปฺปฏฺฐาน  
นามรูปปทฺฐาน

# เจตสิกปรหมัตถ์

- **เจตสิก** – จิตฺตนิสฺสิตลक्षणํ  
เจตสี ภาวํ = เจตสิกํ,  
เจตสี นิยุตฺตํ = เจตสิกํ
- **เจโตยุตฺตลक्षण ๔**  
เอกุปฺปาท, เอกนิโรธ, เอกาลมฺพน, เอกวตฺตูก

# เจตสิกปรหมัตถ์

- ลักษณะที่จิตทุกกะของเจตสิก  
จิตตนิสสิตลกฺขณํ  
อวิโยคุปปาทรสํ  
เอกาลมฺพนปจฺจุปฺปฐฺฐานํ  
จิตฺตูปฺปาทปทฺฐฺฐานํ

# รูปปรหมัตถ

- รูป – รูปปนลกขณ  
สํตฺตุนหาทวิโรธิปจฺจเยหิ รูปปตํติ = รูปํ



# รูปปรมัตถ์

- ลักษณะที่จตุกกะของรูป  
รูปปนลกฺขณํ  
วิกิรณรสี  
อพฺยากตปจฺจุปฏฺฐานํ  
วิญญฺาณปทฺฐานํ



# นิพพานปรมาตถ์

- นิพพาน – สันติลักษณะ
- วานโต นิกขันตุนติ = นิพพาน
- นิพพายนติ สพเพ วณฺณทุกขสันตปา  
เอตสฺมินติ = นิพพาน
- นิพพายนติ อริยชนา เอตสฺมินติ = นิพพาน

# นิพพานปรมาตถ์

- ลักษณะที่ขของนิพพาน  
สนุติลกขณั  
อจุจุตรสั  
อนิมิตตปฏจุปฏฐานั, นิสสุสรณปจจุปฏฐานั

สวัสดีครับ